

Z DZIEJÓW KARTOGRAFII
Tom XVIII

DAWNE MAPY JAKO ŹRÓDŁA
W BADANIACH GEOGRAFICZNYCH
I HISTORYCZNYCH

Polish Academy of Sciences • Institute of the History of Science
Team for the History of Cartography

Maria Curie-Skłodowska University in Lublin
Department of Cartography and Geomatics

Catholic University of Lublin
Institute for the Historical Geography of the Church in Poland
Institute of Geodesy and Cartography in Warsaw

FROM THE HISTORY OF CARTOGRAPHY Volume XVIII

OLD MAPS AS A SOURCE IN GEOGRAPHICAL AND HISTORICAL RESEARCH

Edited by
Beata Konopska i Jerzy Ostrowski

Warsaw 2014

Instytut Historii Nauki Polskiej Akademii Nauk
Zespół Historii Kartografii

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie
Zakład Kartografii i Geomatyki

Katolicki Uniwersytet Lubelski
Ośrodek Badań nad Geografią Historyczną Kościoła w Polsce
Instytut Geodezji i Kartografii w Warszawie

Z DZIEJÓW KARTOGRAFII Tom XVIII

DAWNE MAPY JAKO ŹRÓDŁA W BADANIACH GEOGRAFICZNYCH I HISTORYCZNYCH

Pod redakcją
Beaty Konopskiej i Jerzego Ostrowskiego

Warszawa 2014

Opracowanie redakcyjne
Beata Konopska, Jerzy Ostrowski

Współpraca redakcyjna
Paweł Cebrykow, Krzysztof Kałamucki

Recenzenci
Prof. dr hab. Stanisław Alexandrowicz
Prof. dr hab. Andrzej Ciołkosz

Tłumaczenie przedmowy i części streszczeń na język angielski
Ilona Wojciechowska
Tłumaczenie części streszczeń – autorzy

Opracowanie techniczne i przygotowanie do druku
Signum CM Cezary Mazur

Wydawnictwa IHN PAN
Nowy Świat 72, 00-330 Warszawa
e-mail: ihn@ihnpan.waw.pl

Instytut Geodezji i Kartografii
ul. Modzelewskiego 27, 02-689 Warszawa,
e-mail: igik@igik.edu.pl

© by: IHN PAN, IGiK

ISSN: 0138-0850

ISBN: 978-83-86062-18-8
ISBN: 978-83-60024-19-5

Druk i oprawa: Drukarnia nr 1, Warszawa

SPIS TREŚCI

<i>Beata Konopska, Jerzy Ostrowski</i> Przedmowa	11
<i>Joanna Plit</i> Analizy geograficzne i historyczne dawnych map	19
*	
<i>Jerzy Ostrowski</i> Praca Henryka Merczynga z 1913 roku o radziwiłłowskiej mapie Litwy i jej wpływ na polskie badania dokładności dawnych map (w setną rocznicę publikacji)	35
<i>Kamil Nieścioruk</i> Weryfikacja wiarygodności treści map dawnych z wykorzystaniem cyfrowego modelu wysokości i podstawowych atrybutów topograficznych	53
<i>Maria Jankowska</i> Kryteria oceny map jako źródła informacji o dziedzictwie kulturowym wsi na przykładzie Wielkopolski	65
<i>Jakub Kuna</i> Problem uwspółcześnienia formy prezentacji map dawnych	79
**	
<i>Adam Linsenbarth</i> Mozaikowa mapa z Madaby z VI wieku cennym źródłem informacji geograficznych, historycznych i biblijnych	93
<i>Kazimierz Kozica</i> Wrocławski przedwojenny egzemplarz mapy Europy Gerarda Mercatora (1554)	111
<i>Piotr Grabowski</i> Obraz historycznej Warmii na mapach włoskich i francuskich kartografów w XVI–XVIII wieku	121
<i>Andrzej Janeczek</i> Rękopiśmienna mapa cyrkulu zamojskiego z austriackiego Archiwum Wojennego i jej relacja do zdjęcia józefińskiego Galicji (1779–1783)	133

Bogdan Wolak

- Próba oceny obrazu rzeźby terenu na mapie Schroettera
w skali 1:152 000 (1802–1810) 145**

Michał Trzewik

- Układ przestrzenny miasta Lublina
na przełomie XVIII i XIX wieku na planach austriackich
przechowywanych w Archiwum Wojennym w Wiedniu 155**

Dariusz Lorek

- Kartograficzny obraz Poznania w okresie zaborów 169**

Teresa Bogacz

- Mapy Lubina z XIX i XX wieku jako źródło do badań
nad rozwojem przestrzennym miasta 181**

Wojciech Mielewczyk

- Środowisko geograficzne na XIX-wiecznych mapach wsi
na przykładzie zbiorów Muzeum Narodowego Rolnictwa
i Przemysłu Rolno-Spożywczego w Szreniawie 193**

Lucyna Szaniawska

- Joachim Lelewel jako badacz dawnych opisów świata
i twórca „krajobrazów” 209**

Adrianna Szczerba

- Mapy archeologiczne zachodnich guberni
Imperium Rosyjskiego 237**

Tomasz Olenderek

- Charakterystyka dawnych map leśnych 251**

Waldemar Spallek

- Kształtowanie się koncepcji map ogólnogeograficznych
w świetle polskich atlasów szkolnych wydanych do 1939 roku 263**

Beata Konopska

- Atrybut miejsca w czasie jako właściwość dawnych map
z punktu widzenia antropologii kulturowej na przykładzie
publikacji okresu PRL 285**

Dorota Jutrzenka-Supryn

- Zagadnienie rekonstrukcji treści i obrazu w zabytkowych
mapach i globusach 301**

Joanna Sroka

Atlas Silesiae w zbiorach polskich – technologia wykonania i konserwacja (zarys problematyki)	321
--	------------

Miłosz Huber, Olga Jakowlewa,

Anna Synajewska-Przybyś, Tomasz Klepka

Możliwości badania materiałów drukowanych z użyciem techniki optycznej, polaryzacyjnej i konfokalnej oraz SEM-EDS	337
--	------------

Roman Czaja, Zenon Koziel,

Radosław Golba, Agnieszka Pilarska

Atlas historyczny miast polskich	349
---	------------

Miłosz Huber, Olga Jakowlewa

Toponimy na mapach Półwyspu Kolskiego jako przykład bogactwa etnograficznego regionu	353
---	------------

CONTENTS

Beata Konopska, Jerzy Ostrowski

Preface	15
----------------------	----

Joanna Plit

Geographical and historical analyses of old maps	19
---	----

*

Jerzy Ostrowski

The work of Henryk Merczyng from 1913 on the Radziwill map of the Grand Duchy of Lithuania and its influence on the Polish research on the accuracy of old maps (on the hunderth anniversary of publication)	35
---	----

Kamil Nieścioruk

Verification of content credibility of old maps with application of digital elevation model and basic topographic attributes	53
---	----

Maria Jankowska

Evaluation criteria for maps as a source of information about the cultural heritage of the countryside based on the example of Wielkopolska	65
--	----

Jakub Kuna

The problem of contemporization of the form of presentation of old maps	79
--	----

**

Adam Linsenbarth

The Madaba Mosaic Map from the 6th century – a source of information for geographical, historical and Bible studies	93
--	----

Kazimierz Kozica

The Wroclaw pre-war copy of the map of Europe by Gerard Mercator (1554)	111
--	-----

Piotr Grabowski

The picture of the historical Warmia on the maps of Italian and French cartographers in the 16th–18th centuries	121
--	-----

Andrzej Janeczek

- The manuscript map of Zamość district from the Austrian War Archives and its relation to the Joseph's survey of Galicja (1779–1783) 133**

Bogdan Wolak

- Analysis of the presentation of relief on the Schroetter's map, scale 1:152,000 (1802–1810) 145**

Michał Trzewik

- Spatial layout of Lublin at the turn of the 18th century on Austrian city maps stored in the Vienna War Archives 155**

Dariusz Lorek

- Cartographic image of Poznań in the time of partitions 169**

Teresa Bogacz

- Maps of Lubin from the 19th and 20th centuries as the source for research on the spatial development of the city 181**

Wojciech Mielewczyk

- The geographical environment on the 19th century maps of villages based on the collection of the National Museum of Agriculture and Agricultural-Food Industry in Szreniawa 193**

Lucyna Szaniawska

- Joachim Lelewel as an investigator of old world's descriptions and author of "landscapes" 209**

Adrianna Szczerba

- Archeological maps of western provinces of the Russian Empire 237**

Tomasz Olenderek

- Characteristics of old forest maps 251**

Waldemar Spallek

- Evolution of the concept of general reference maps in the light of Polish school atlases published until 1939 263**

Beata Konopska

- Attribute of place in time as a feature of old maps from the perspective of anthropology of culture based on publications of Polish People's Republic period 285**

Dorota Jutrzenka-Supryn

- Problems of content and image reconstruction
in historical maps and globes 301**

Joanna Sroka

- Atlas Silesiae in the Polish collections – technology
of binding and conservation (outline of problems) 321**

Miłosz Huber, Olga Jakowlewa,

Anna Synajewska-Przybyś, Tomasz Klepka

- The possibilities of printed materials research
with the use of optical, polarization, confocal
and SEM-EDS techniques 337**

Roman Czaja, Zenon Koziel,

Radosław Golba, Agnieszka Pilarska

- The Historical Atlas of Polish Towns 349**

Miłosz Huber, Olga Jakowlewa

- Toponyms on maps of the Kola Peninsula as an example
of the ethnographic wealth of the region 353**

Miłosz Huber, Olga Jakowlewa

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin

Toponimy na mapach Półwyspu Kolskiego jako przykład bogactwa etnograficznego regionu

1. Wstęp i metodyka

Toponimia (toponomastyka, toponomia, toponimika; z gr. *Topos* – miejsce, *ono-ma* – nazwa) to „dział onomastyki zajmujący się nazwami miejsc (np. nazwami osad ludzkich – miast, wsi, przysiółków – ojkonimia), nazwami państw i krajów, nazwami fizjograficznymi (obiektów fizjograficznych), nazwami rzek, jezior (hydronimia), lasów, pól, gór (oronimia), a także nazwami miejskimi (urbanonimy), nazwami ulic i placów, nazwy terenowe (mikrotoponimy). Badania nad toponimami mogą dostarczyć informacji od strony językowej (słowotwórstwo, deklinacja rzeczowników, koniugacja czasowników, etymologia, fonetyka w ujęciu historycznym), jak i powiązań z historią społeczeństwa (np. z rozwojem osadnictwa, zadaniami produkcyjnymi, zmianą mieszkańców) i ich języka” (za S. Urbańczykiem 1991, s. 358).

Obwód Murmański (Murmanskaja oblast) obejmuje Półwysep Kolski oraz wschodni fragment Laponii, stanowiące północną część Europy. Obszar ten prawie w całości położony jest za kołem podbiegunowym północnym. Graniczy od południa z Republiką Karelską, od zachodu z Finlandią i Norwegią, zaś od północy i wschodu oblewają go wody Morza Barentsa i Morza Białego. Obszar ten cechuje duże bogactwo kultur, związanych z licznymi zmianami etnicznymi mającymi miejsce w ciągu wieków. Na Płw. Kolskim żyją Saamowie, Karelowie, Finowie, Komiacy, Rosjanie, ale także Ukraińcy, Białorusini, Tatarzy. Zmiany te odbiły się w nazewnictwie różnych obiektów geograficznych, które są dobrze czytelne.

Tereny Półwyspu Kolskiego były zamieszkałe od czasu ustąpienia lądolodu, co stało się ok. 8 tysięcy lat temu. Znane są liczne kamienne labirynty i naskalne malowidła z tego okresu. Wędrówka ludzi na Płw. Kolskim odbywała się głównie od strony morza, gdzie od XVI w. powstawały osiedla. Centralna część była od zachodu zasiedlana przez Lapończyków i Finów (w mniejszości), którzy do czasów II wojny światowej zamieszkiwali Peczenegę oraz inne mniejsze miejscowości.

wości na zachodzie, dziś znajdujące się w granicach Rosji. Niektóre mniejsze miejscowości do dziś mają nazwy fińskie, np. *Petsamojoki*, *Lotta*, pisane obecnie cyrylicą (ros. *Петсамойоки*, *Лотта*). Centralną część półwyspu zamieszkiwali Saamowie, którzy skupiali się głównie w rejonie Chibin i Masywie Łowozierskim. W tych rejonach najwięcej nazw właśnie ma rodowód związany z tymi narodami. Staroruskie zagospodarowanie ziemi na Płw. Kolskim datuje się nie później niż XIII wiek, kiedy na to terytorium zaczęli przybywać Nowogrodzcy na łowiectwo i rybołówstwo. W XV w. zaczęło się zaludnianie tego regionu przez Rosjan i pojawianie stałych rosyjskich osiedli. Szczególnym okresem aktywnego zagospodarowania i zaludnienia Płw. Kolskiego był początek XX wieku, kiedy odkryto tam bogactwa mineralne.

Najważniejszym ośrodkiem Płw. Kolskiego jest Murmańsk – ponad 300-tyśięczne miasto, które jest stolicą obwodu. Zbudowane było na początku XX w., po doprowadzeniu do rejonu miasta Kola linii kolejowej, przecinającej Płw. Kolski z południa na północ. Od tego czasu zaczęły się silne zmiany demograficzne w tym regionie, szczególnie w Murmańsku, który jako miasto z niezamarzającym zimą portem stał się ważnym portem pozwalającym na omijające Bałtyk wyjście Rosji na świat. To tu są największe skupiska narodowości krajów „Wspólnoty Niepodległych Państw”, czyli dawnych republik stowarzyszonych w ZSRR, głównie Ukraińców, Białorusinów oraz szczególnie obecnie napływających licznie mieszkańców republik kaukaskich. Od czasu, gdy Rosjanie kolonizowali tę ziemię, zachodziła stopniowa zamiana toponimów saamskich na toponimy rosyjskie lub pomorskie na saamskiej podstawie.

Autorzy przejrzyli współczesne mapy topograficzne badanego obszaru dostępne w sprzedaży i w zasobach bibliotecznych, w tym w Internecie, oraz porównali je z informacjami dotyczącymi toponimiki.

2. Wyniki

W nazwach geograficznych Płw. Kolskiego (ryc. 1) odzwierciedlają się etnograficzne echa ludności zamieszkującej dany obszar. W regionie tym rozróżnia się toponimy pochodzenia saamskiego, karelskiego, fińskiego i rosyjskiego. Do licznej grupy dawnych toponimów odnoszą się toponimy Saamów – rdzennego narodu zamieszkującego Płw. Kolski. Historycy przypuszczają, że przodkowie kolskich Saamów przybyli na terytorium Płw. Kolskiego w pierwszym tysiącleciu p.n.e. Pierwsze świadectwa o Saamach Płw. Kolskiego pojawiły się pod koniec IX wieku.

Najwięcej nazw saamskich na Płw. Kolskim zachowało się w Chibinach i Masywie Łowozierskim. Wynika to z faktu, iż odkrywanie Półwyspu Kolskiego przez Europejczyków odbywało się drogą morską. Saamowie wiedli koczowniczy tryb życia i tradycyjnie zajmowali się hodowlą reniferów, rybołówstwem

Рис. 1. Fragменты карты топографической Пів. Кольского з нанесеными назвами географічними

i łowiectwem. Jak podkreśla wybitny badacz języka Saamów prof. G. Kert (2004), krajobraz, flora i fauna grały bardzo dużą rolę w tworzeniu się toponimii saamskiej. Szczególną cechą leksyki saamskiej jest gradacja specyfiki krajobrazu. Według G. Kerta w saamskim języku jest ponad dwadzieścia leksemów do oznaczania obiektów wodnych i ponad trzydzieści do nazw gór.

Większość nazw saamskich to nazwy złożone składające się z nazwy obiektu oraz jego charakterystyki, gdzie pierwsza część to opis obiektu (płaski, głęboki) a druga – jego określenie (góra, jezioro). Pod uwagę były brane bardzo szczegółowe cechy obiektu geograficznego. Np. góra z płaskim szczytem nazywa się „czorr”, a wysoka goła góra – „pachk”. Dla toponimiki Półw. Kolskiego nie jest rzadkością, kiedy jeden obiekt geograficzny ma kilka nazw saamskich i jedną lub dwie rosyjskie, co tłumaczy się istnieniem w języku saamskim czterech dialektów i sześciu gwar (A. Minin, I. Popow, W. Szachnowicz 1982). Np. *Wyspy Brzozowe* (ros. *Берёзовые острова*) w języku saamskim nazywają się *Pjass-solnecz* i mają jeszcze inne saamskie nazwy – *Pjastsuolnecz* lub *Pess-suolnecz*.

W wiekach XIII–XVII – okresie aktywnego zagospodarowania Półw. Kolskiego przez Rosjan, rozpoczął się proces adaptacji saamskich toponimów przez język rosyjski. Według G. Kerta najbardziej rozpowszechnionymi sposobami adaptacji toponimiki saamskiej jest przyjęcie wydźwięku obcego słowa np. *Lawna* (ros. *Лавна*, por. saam. *lavvn*), *Kola* (ros. *Кола*, por. saam. *Kuoll*) i tzw półkalki (kiedy tłumaczy się tylko część niosącą informację o rodzaju obiektu), np. *Pa-z-rzeka* (ros. *Паз-река*), *Pul-jezioro* (ros. *Пул-озеро*) itp. G. Kert szczególnie wydziela typ równoległego nazewnictwa obiektów przez Saamów i Rosjan: tam gdzie stosunki kulturowe i ekonomiczne między narodami były bardziej ścisłe, adaptacja następowała przez tłumaczenie i przyjęcie wydźwięku obcego słowa, natomiast kiedy narody żyły odrębnym życiem, Rosjanie dawali swoje nazwy (G. Kert 2004).

Dążenie do nadania saamskiemu toponimowi (niekiedy dosyć trudnemu w wymowie) wydźwięku odpowiedniego dla systemu fonetycznego języka rosyjskiego mogło doprowadzić do poważnego zniekształcenia toponimu. Np. A. Minkin w książce *Топонимы Мурманя* (1976) przywołuje ciekawy przykład: saamska nazwa jeziora *Kopastjavr* została zastąpiona przez *Jeziro Kapuściane* (ros. *Капустное озеро*).

W mniejszym stopniu niż saamskie toponimy widoczne są na mapach toponimy pochodzenia karelskiego i fińskiego. Do XIV w. Karelowie przybywali na Płw. Kolski sporadycznie (cele handlowe), a później pojawiły się stałe osady karelskie. Chociaż Karelów w tym regionie było niewielu, do dzisiaj zostały po nich nazwy geograficzne, np. *Kandalaksza*, *Upoloksza*. A. Minkin pisze o dwunastu toponimach mających w osnowie słowo „*karel*” lub „*karelak*”, między innymi *Karelinskaja Bolszaja* i *Malaja* (dwa osiedla), wyspa *Karolinska*, jezioro *Kareljavr* (A. Minkin 1976). Toponimy te odzwierciedlają drogi zasiedlenia przez Karelów Dalekiej Północy. Toponimy fińskiego pochodzenia widoczne są w zachodniej części Płw. Kolskiego w pobliżu granicy z Finlandią: *Hutojavr* (fin. *Huutojärvi*), *Kuolajarwi* (fin. *Kuolajärvi*).

W miarę tego, jak Płw. Kolski zasiedlali Rosjanie, kształtowała się jedna z najbardziej zauważalnych części toponimiki tego regionu. Od XV w. na wybrzeżu Morza Białego pojawiają się stałe osiedla Pomorców – etnograficznej grupy ludności rosyjskiej. Głównym zajęciem Pomorców było rybołówstwo, które od XVI w. zaczęło się intensywnie rozwijać na Płw. Kolskim. Wiele słów pomorskich użyto później w nazwach geograficznych regionu: *Крестовая гора*, *Вересовая губа*, *Половинницы*, *остров Первый Осушной*.

Nowe toponimy, które pojawiły się na mapach Płw. Kolskiego, związane są między innymi z surowcami mineralnymi wydobywanymi w tym regionie (*Апатиты*, *Никель*, *Нефелиновые пески*) oraz imionami badaczy Chibin. Niektóre obiekty geograficzne były nazwane na cześć uczestników fińskich ekspedycji, np. przełęcz *Ramzaja* (ros. *ущелье Рамзая*), góra *Petreliusa* (ros. *гора Петрелиуса*). Są na mapach nazwy nadane przez naukowców z Akademii Nauk ZSSR mających duży wkład w badania regionu, np. jezioro *Akademickie* (ros. *озеро Академическое*), przełęcz *Geografów* (ros. *перевал Географов*).

Słownik najczęściej używanych słów wchodzących w skład saamskich toponimów:

„алл”, „элл” – высокий, wysoki

„варенч” (саам.), „варака” (помор.) – лесистый холм, lesiste wzgórze

„вум” – долина, dolina

„вуон” – залив, zalew

„йок” – река, rzeka

„корп” – кар, przełęcz

„корч” – сквозное ущелье в горах, przełęcz w górach
 „лаг” – пологий участок склона горы, połoga część góry
 „ламбина” (помор.) – проточное озеро, jezioro przepływowe
 „лухт” – залив, губа, zalew
 „нюн” – отрог в горах, rozróg
 „нярк” – мыс, полуостров, półwysep
 „пахк”, „пакенч” (уменьшит.) – гора с округлой вершиной, выходящей за пределы лесной зоны, góra ze szczytem wystającym ponad górną granicę lasu
 „порр” – отрог массива, отдельно стоящая, выделяющаяся гора, rozgałęzienie masywu
 „руфт” – железный, трудный, тяжелый, żelazny, rudny, ciężki
 „суол” – остров, wyspa
 „уай”, „уэй”, „ыэй” – ручей, обычно заболоченный, strumień, zwykle zabagniony
 „уайв” – „голова”; отдельно стоящая округлая гора, „głowa”; osobno stojąca okrągła góra
 „утс” – малый, mały
 „чокк” – горный пик, szczyt
 „чорр” – горный массив с плоской вершиной, masyw z płaskim szczytem
 „щур”, „ион” – большой, duży
 „явр” – озеро, jezioro
 [<http://www.kirovsk-hibinogorsk.ru/toponimika.html>]

3. Wnioski

Z powyższej analizy wynika, że toponimy występujące na mapach tego regionu pokazują, jak dochodziło do rozprzestrzeniania się różnych narodów, które osuwając ziemię nazywały ją według swojego klucza językowego.

Wielokulturowość Płw. Kolskiego wynika z historii tego terenu oraz wędrówek ludów, które ten teren zamieszkiwały. Najstarsze epizody pobytu człowieka na Płw. Kolskim związane są z holocenijskim ociepleniem po zlodowaceniu i migracją myśliwych za zwierzyną. Następny etap wiąże się z zamieszkiwaniem tego regionu przez różne plemiona, których przedstawiciele dotrwali do XX wieku. W tę migrację wpisują się także ludy grupy ugrofińskiej, które z terenów obecnego Urалу przywędrowały na współcześnie zamieszkiwany obszar w granicach Finlandii. Odkrycia geograficzne prowadzone przez Rosjan wraz z kolonizacją tego terenu przyczyniły się do kolejnych zmian, szczególnie w czasach XX w., gdy doszło do wielkich przemieszczeń narodów zamieszkujących byłe republiki radzieckie. Obecne tendencje demograficzne, bogate złoża geologiczne oraz koniunktura finansowa przyczyniają się w dalszym ciągu do pogłębiania wielokulturowości tego regionu.

Słowa kluczowe: obwód murmański, Półwysep Kolski, toponimy na mapach, toponimy saamskie, toponimy rosyjskie

Literatura

- Берлин В., 2004, *Топонимы Хибинского края*, „Хибинский вестник” 16 декабря, s. 3.
- Казаков А., 1999, *Саамские географические названия в Мурманской области*, „Живая Арктика” № 3–4, s. 79–82.
- Керт Г., 2001, Словарь лексики (компонентов) саамской топонимии Кольского полуострова, w: Материалы XXX межвуз. науч.-метод. конф. преподавателей и аспирантов. Вып. 27. Секция уралистики. Санкт-Петербург, s. 19–27.
- Меркурьев И., 1979, *Живая речь кольских поморов*, Мурманск, 184 s.
- Минин А., Попов И., Шахнович В., 1982, *Краткий обзор топонимики туристских районов Кольского полуострова*, autoreferat.
- Минкин А., 1976, *Топонимы Мурманна*, Мурманск, 208 s.
- Ржевский Б., 2000, *Тайна горы Айкуайвенчорр: очерки по истории, географии и экологии Хибин*, Мурманск, ИПП «Север», 216 s.
- Туристическая карта Хибинского массива*, 1990, skala 1:100 000, Москва.
- Urbańczyk S., 1991, *Encyklopedia języka polskiego*, Warszawa.

Źródła internetowe

- Керт Г. М., Названия сельских поселений саамов Кольского полуострова:
<http://kolamap.ru/toponim/kert.htm>
<http://www.kirovsk-hibinogorsk.ru/toponimika.html>
<http://revdabiblios.com/centers/toponimy>
http://www.grusha.ru/turizm/hibiny82/kolsky_toponim.html

Toponyms on maps of the Kola Peninsula as an example of the ethnographic wealth of the region

S u m m a r y

The research area is an administrative unit, Murmanskaya oblast, that geographically covers the Kola Peninsula (separated from the Scandinavia with the Kola river in the north, the Imandra Lake and the Niwa River in the south, surrounded by the Barents Sea and the White Sea) and a small eastern part of

the Lapland. This area with the land borders with Finland and Norway, was in the past related with wanders of people and mixing cultures. In the middle part of the Kola Peninsula live Saami, who due to the process of Russification are marginalized today. However, numerous geographical names remained, such as *Akkurta*, *Neormsuol*, *Kuyvchorr*. After World War II as a result of displacement of the borders with Finland, some of the Finnish villages were located within the Russian borders. The reflection of these changes is easily visible on the map e.g., *Rayakoski*, *Alakurtti*. In case of the Karelian Republic some of geographic names were translated into the local language (e.g. *Petrozavodsk* is also known as *Petroskoi*). There is also a lot of typically Russian names on the maps (e.g. *mys Korabelny*, *Zubovka*, *Kutovaja*) related to the period of their development. The wealth of the geographic names is very large and the insightful look allows to trace the ethnographic changes that occurred in the region over the years.

Key words: Murmanskaya oblast, Kola Peninsula, toponyms on maps, Saam toponyms, Russian toponyms